

LOCURILE DE MUNCA DIGITALE SI VIRTUALE IN ECONOMIA ROMÂNEASCĂ. POSSIBILITĂȚI DE ATRAGERE A INVESTIȚIILOR ȘI DEZVOLTAREA SERVICIILOR FINANCIARE LA NIVEL REGIONAL

Dr. Ghenadie CIOBANU¹, Conf. univ. dr. Alina Ștefania CHENIC (Cretu)², Conf. univ. dr. Mihaela Roberta STANEF- PUICĂ³

Abstract

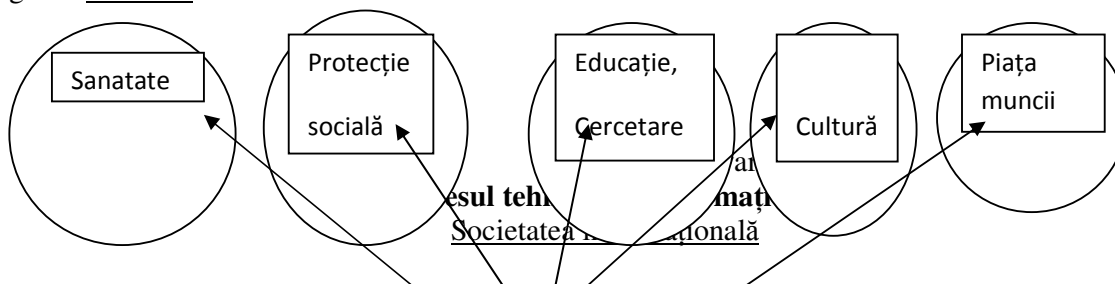
Transformările socio-economice din mileniul trei au modificat radical activitatea economică și socială a societății, a țărilor. De asemenea, au apărut schimbări la nivelul dezvoltării regionale, locale, al activității firmelor mici și al corporațiilor mari, al instituțiilor financiar-bancare , dar și al polului opus, al sărăciei, zonelor defavorizate, al crizelor financiare și economice, la nivel mondial și regional, național și local, cu impact social și consecințe legate de șomaj, inflație și alte fenomene sau dezechilibre macroeconomice cu care se confruntă omenirea la ora actuală. Din aceste considerente, în acest articol ne propunem să identificăm principalele probleme rezultate din această combinație de fenomene socio-economice, dar și unele soluții de rezolvare a acestora, în contextul economic actual.

Cuvinte cheie: sănătate, societatea, educație

1. LOCURILE DE MUNCĂ DIGITALE ȘI VIRTUALE – SOLUȚIA UNOR PROBLEME ACTUALE

Societatea informațională fundamentată pe cunoștințe nu se află în stransă legătură doar cu nivelul de dezvoltare al tehnologiei informaționale și comunicațiilor, al aplicațiilor soft, ci este și o parte integrată în dimensiunea socială cu subsistemul de sănătate, protecție socială, piața forței de muncă, educația și formarea profesională , problemele de mediu și gestionarea resurselor naturale, cultura și piața muncii.

fig. 1. Societatea

Ce este astăzi societatea informațională în mod practic de funcționare? Aceasta izvorăște din progresul tehnologiei informaționale și a comunicațiilor, dar necesitatea vine totuși de la dimensiunea socială largă în care intră domenii umane distincte cum sunt sănătatea, educația care are un impact cu totul deosebit și important la toate nivelele (de la educația preșcolară, școlară, liceenii, mediul univerversitar, programele postuniversitare, masteral, doctorale și postdoctorale) , urmată de piața muncii și protecție socială, strategiile, politicile și managementul resurselor naturale și a mediului, dezvoltarea culturii (conservarea și dezvoltarea patrimoniului cultural național și internațional, dezvoltarea industriei media și producției de conținut informațional, dezvoltare economică (cu noi paradigme al economiei digitale și al noii economii fundamentate pe cunoștințe, inovare,

¹ Institutul Național de Cercetare Științifică în domeniul Muncii și Protecției Sociale, București

² Academia de Studii Economice București

³ Academia de Studii Economice București

antreprenoriat, pe educația cetățenilor, al tradițiilor de producție, dar și al consumatorului). Un impact important îl joacă accesul populației la informații și la tehnologiile informaționale.

2. ACCESUL POPULAȚIEI LA INFORMAȚIE ȘI LA TEHNOLOGII INFORMAȚIONALE

În urma unei analize detaliate și de actualitate, se evidențiază faptul că persoanele care nu au utilizat calculatorul niciodată din 2007 până în 2014 s-a aflat în permanentă scădere per total pe toate grupurile. Situația a evoluat astfel: în 2009 erau 55,1 % din cei care nu au folosit calculatorul, până la 39,7 % în 2014, și astăzi deja avem o cifră inversă de 60,3 % de utilizatori de calculator.

Tabel 1. Structura gospodăriilor după dotarea cu computer acasă, pe medii de rezidență, în perioada 2011- 2014

	2011		2012		2013		2014	
	urban	rural	Urban	rural	urban	rural	Urban	rural
Nu au PC acasă	38.3	73.4	31,7	68.3	30.2	62.5	29,1	69.9
Au PC acasă	61.7	26,6	66.4	31,7	69.8	37.5	70.9	29,1

Sursa INS

După informația prezentată în tabelul de mai sus se evidențiază tendința de creștere a dotării gospodăriilor cu computere atât în mediul urban, cât și în mediul rural. În urban în 2011 deținea PC 61,7 % din populație, iar în rural doar 26,6%. În acești patru ani ponderea crește de la 61,7 % la 70,9 % în 2014. În rural se menține o pondere nesemnificativă de 29,1, deși în anii 2012 și 2013 s-a înregistrat o creștere sesizabilă, ajungând la 31,7% și respectiv 37,5%.

Din totalul gospodăriilor din România, **aproape jumătate (46,8%) au avut în 2011 un computer acasă (46,8%)**, proporție superioară celei din anul 2010 (44,2%). În România mai mult de jumătate (54,4%) **au acces la rețeaua de Internet acasă**, majoritatea (70,9%) dintre acestea concentrându-se în mediul urban. În profil teritorial, la nivelul anului 2014, conectarea la Internet a fost mai răspândită în gospodăriile din regiunea București-Ilfov (*peste 3 gospodării din 4 aveau acces la Internet de acasă*), urmată la mare distanță de regiunile Vest, Nord-Vest, (*circa 3 din 5 gospodării*), Sud-Est și Centru (*2 gospodării din 4*). Creșterea ponderii gospodăriilor dotate cu computer în 2011, față de anul precedent, s-a resimțit atât în mediul urban (*de la 59,2% la 61,7%*), cât și în cel rural (*de la 23,7% la 26,6%*).

Dezvoltarea tehnologiei informației și comunicațiilor din ultimii ani a dus la apariția de noi tehnologii pentru accesarea Internetului. Dintre gospodăriile care dețin calculator acasă, mai mult de trei sferturi locuiesc în mediul urban. Creșterea ponderii gospodăriilor dotate cu computer în 2011, față de anul precedent, s-a resimțit atât în mediul urban (de la 59,2% la 61,7%), cât și în cel rural (de la 23,7% la 26,6%).

În anul 2011 43,3 % gospodării din România au acces la rețeaua de internet acasă, 78,6 % concentrați în mediul urban⁴ În anul 2014, o mare parte dintre gospodării (84,7%) folosesc PC-urile pentru accesarea Internetului de acasă. Calculatoarele portabile (laptop, netbook, tabletă) sunt folosite de către 1 din 3 gospodării. Într-o proporție mult mai mică sunt utilizate alte dispozitive cum ar fi telefoanele mobile și smartphonurile (20,0%).⁵

⁴ Raport 2011Pag. 12

⁵Accesul populației la tehnologia informațiilor și comunicațiilor în anul 2014, Institutul Național de Statistică, România, ISSN 2067 + 1997 , ISSN – L 2065 - 2844

În profil teritorial, o bună parte din gospodării au folosit PC-urile (circa 80%), pentru accesarea Internetului. Ponderea cea mai mare revine regiunii Vest (95,9%), iar cea mai mică pondere Regiunii Sud-Est (77,8%). Calculatorul portabil (laptop, netbook, tabletă) este folosit în proporția cea mai mare în regiunea București-Ilfov (46,9%) și Centru (41,6%). La polul opus se situează gospodăriile din regiunile Nord-Est și Vest care au folosit într-o proporție mult mai mică acest tip de dispozitiv (27,4%, respectiv 28,6%).

Utilizarea tehnologiilor pe categorii ocupaționale ale capului gospodăriei, relevă faptul că ponderea cea mai mare de utilizatori a PC-ului în scopul accesării internetului de acasă se regăsește în cadrul gospodăriilor conduse de patroni (87,3%), lucrători pe cont propriu (86,9%) și salariați (85,4%). Calculatoarele portabile (laptop, netbook, tabletă) sunt folosite de gospodăriile conduse de patroni (67,5%), studenți (56,5%) și salariați (40,6%). În ceea ce privește utilizarea telefoanelor mobile sau a smartphonurilor, evident este că gospodăriile conduse de studenți dețin ponderile cele mai mari (41,9%), iar gospodăriile conduse de pensionari se folosesc în cea mai mică proporție de aceste tipuri de dispozitive (15,4%).

În anul 2011, 43,3 % din gospodăriile din România au avut acces la rețeaua de internet acasă, 78,6 % fiind concentrați în mediul urban⁶. În anul 2014, o mare parte dintre gospodării (84,7%) folosesc PC-urile pentru accesarea Internetului de acasă. Calculatoarele portabile (laptop, netbook, tabletă) sunt folosite de către 1 din 3 gospodării. Într-o proporție mult mai mică sunt utilizate alte dispozitive cum ar fi telefoanele mobile și smartphonurile (20,0%).⁷

Pe medii de rezidență, utilizarea dispozitivelor de accesare a Internetului păstrează aceeași distribuție ca și pe total țară.

Tabelul 2. Proporția gospodăriilor dotate cu computer acasă, pe regiuni de dezvoltare, în anii 2010 - 2013

Graficul 1.2.	2010	2011	2012	2013	2014*
Total	44.2	46.8	52,0	55.8	54.4
București-Ilfov	65.6	68.8	71.2	74.3	76.7
Vest	49.7	51.1	57.8	60.1	61.3
Nord-Vest	50.5	45,0	55.3	60.0	58.3
Nord-Est	38.2	40,0	40,0	50.3	48.3
Centru	41.2	46,0	46.7	51.3	50.2
Sud-Est	40	42.6	51.8	53.2	51.8
Sud-Vest Oltenia	35.6	44.2	47.3	53,0	47.1
Sud-Muntenia	38.2	42.5	48.1	49.6	46.1

Sursa: INS

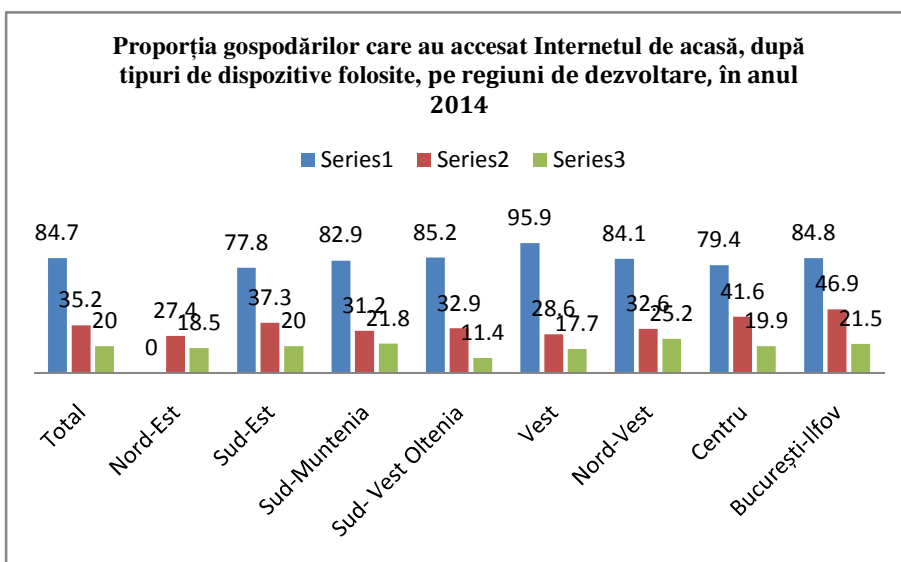
*Proporția gospodăriilor care au accesat Internetul de acasă, după tipurile de dispozitive folosite, pe regiuni de dezvoltare, în anul 2014.

În graficul următor este prezentată situația (ca sumă totală) din anul 2014 din punct de vedere al accesului la internet prin intermediul PC-urilor, Calculatoarelor portabile (Laptop, netbook, Tabletă) și alte dispozitive portabile (telefon mobil sau smartphone).

Grafic 1.

⁶ Accesul populației la tehnologia informațiilor și comunicațiilor în anul 2011, Institutul Național de Statistică, România, ISSN 2067 + 1997, ISSN – L 2065 - 2844

⁷ Accesul populației la tehnologia informațiilor și comunicațiilor în anul 2014, Institutul Național de Statistică, România, ISSN 2067 + 1997, ISSN – L 2065 - 2844

Sursa: *Accesul populației la tehnologia informațiilor și comunicațiilor în anul 2014, pag. 12*

Series1 – PC ; **Seria 2** – Calculatoare portabile (laptop, netbook, tableta) ; **Series 3** – Alte dispozitive portabile (telefon mobil sau smartphone)

Decalajul digital din Europa⁸. Decalajul digital la nivelul Europei constituie o reală problemă, luând în considerare faptul că nu a fost realizat obiectivul accesului universal la computere și conexiuni la Internet. Astfel, vom analiza în ce măsură este de fapt o problemă și, atunci când acest lucru se dovedește a fi ceva serios, trebuie identificat modul în care poate fi rezolvată prin intermediul unor politici europene, în special politica cu privire la Internet. În acest context trebuie să avem în vedere patru elemente : motivație, accesul fizic, competențe digitale și utilizare. Care sunt diferitele fundaluri normative pentru a distinge decalajul digital ca o problemă și pentru a încerca să o rezolvăm? Ce soluții au fost propuse și practicate în Uniunea Europeană? Care sunt perspectivele de rezolvare a acestei probleme și ce presupune într-un mediu de creștere la nivel mondial inegalitatea economică și informațională?

3. INCLUZIUNEA DIGITALĂ

Așa cum reiese din studiul „*Digital Inclusion in Europe: Evaluating Policy and Practice, prezentat de Ellen Helsper, la conferința Harnessing ICT for social action, a digital volunteering programme (Spain, 25 March 2014)*”⁹, incluziunea digitală reprezintă angajamentul eficace și durabil a unui individ în interacțiune cu tehnologiile informației și comunicațiilor (TIC) în moduri care să permită participarea deplină în societate, din punct de vedere economic, social, cultural, civic și al bunăstării personale. Europa digitală inclusivă este o Europă - în care toți indivizii, independent de originea lor socio-culturală și socio-economică, au șanse egale de acces la informații, pentru a se angaja cu ajutorul tehnologiilor informaționale și comunicațiilor (TIC) în așa fel încât este stopată tendința de creștere a inegalității sociale. Orice program care își propune să abordeze excluziunea digitală, ar trebui, prin urmare, să aibă în vedere 6 etape cheie pentru a avea succes și durabilitate:

- Identificarea principalelor provocări sociale și a rezultatelor dorite în ceea ce privește incluziunea socială și egalitatea de șanse;

⁸ Jan van Dijk, *Manualul de Internet Politica*, Routledge, Londra și New York, 2008

⁹ Ellen Helsper, *Harnessing ICT for social action, a digital volunteering programme (Spain, 25 March 2014)*

Digital Inclusion in Europe: Evaluating Policy and Practice, Discussion paper Peer Review on digital inclusion, Spain 2014 / * Prepared for the Peer Review in Social Protection and Social Inclusion programme coordinated by OSB Consulting, the Institute for Employment Studies (IES) and Applica, and funded by the European Commission. © OSB Consulting, 2013

- Identificarea grupurilor socio-demografice și socio-culturale care sunt marginalizați din punct de vedere economic, social, civic, cultural și de bunăstare personală a rezultatelor identificate;
- Identificarea, în ce măsură excluziunea digitală a acestor grupuri în materie de acces, aptitudini, motivație și conținut/angajament inhibă atingerea rezultatelor dorite;
- Identificarea celor mai bune organizații și locații pentru a ajunge la aceasta, și de ai ajuta pe cei mai nevoiași;
- Asigurarea resurselor pentru organizațiile și persoanele în aceste locații pentru a ridica barierele la incluziunea digitală, identificate în conformitate cu punctul 3, pentru provocările specifice cu care se confruntă aceste grupuri;
- Evaluarea implementării și succesul acestor inițiative, observând dacă grupurile au îmbunătățit poziția civică, bunăstarea lor economică, socială, culturală și personală, ca urmare a angajamentului lor digital crescut.

Tipurile de acces TIC, alfabetizarea, motivația și angajamentul pot fi legate de anumite rezultate sociale pentru anumite grupuri din anumite țări. Având în vedere faptul ca cele mai multe probleme în crearea locurilor de muncă sunt în România rurală experiența de organizație virtuală este utilă și ne va ajuta să dezvoltăm programele de dezvoltare regională și rurală, conform **Programului Național de Dezvoltare Rurală 2007– 2013 (P.N.D.R.)**, elaborat la Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale și este reglementat de Regulamentul CE nr 1698/20.09.2005 (FEADR) privind susținerea dezvoltării rurale și prin care se finanțează proiecte de dezvoltare rurală.

O viziune de actualitate asupra locului de muncă digital. În ultimele două decenii activitatea desfășurată la calculator și prin conexiuni la Internet a schimbat și schimbă în continuare viziunea asupra muncii, respectiv, caracterul muncii e supus schimbării, deoarece apar noi activități, noi profesii, care au schimbat radical conceptul față de muncă. În literatura de specialitate, munca digitală¹⁰ este un concept care a devenit un fundament esențial al discuțiilor din cadrul politicilor economice în domeniul internetului (*a se vedea Burston, Dyer-Witthford și Hearn 2010; Fuchs și Dyer-Witthford 2013; Scholz 2012*). Argumentul fundamental în această dezbatere constă în faptul că modelul dominant de acumulare de capital pe platforme de Internet contemporane corporative se bazează pe exploatarea muncii neremunerată a utilizatorilor, care se angajează în crearea de conținut și utilizare a blog-urilor, site-urilor de social networking, wiki-uri, microblog-uri, site-urilor de partajare, de conținut pentru distracție și în aceste activități de creare de valoare se generează profituri (Fuchs 2010b). Activitatea on-line creează conținut, rețele sociale și relații, date de localizare, date de navigare etc. Totodată este și distractivă, și - muncă sub formă de joacă (playbour).

În opinia unor autori, tendința globală de virtualizare a societății prin lărgirea spațiului electronic global și a accesului la informație prin publicitatea tehnologiei și a informației a condus la emergența unor noi forme organizaționale. Trecerea la o nouă paradigmă și anume de la societatea informațională la societatea virtuală a avut un impact major asupra modului în care indivizii își desfășoară activitățile, comunică și își împărtășesc cunoștințele prin colaborare. Efectele paradigmei societății virtuale pot fi observate pe toate palierele dimensionale crescând complexitatea odată cu integrarea în spațiul virtual¹¹. Dar mai avem probleme nerezolvate și nesoluționate și astăzi atât în urban, cât și în rural. La ora actuală câteva ramuri în care munca digitală își poate găsi aplicabilitate imediată sunt: sănătate, agricultură și economie ecologică, educație și alte servicii emergente. În acest context, progresele în domeniul tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) sunt răspunzătoare de transformarea sectoarelor vechi și crearea altora noi.

¹⁰ *DIGITAL LABOR, The Internet as Playground and Factory. Edited by Trebor Scholz, First published 2013 by Routledge 711 Third Avenue, New York, NY 10017 Simultaneously published in the UK*

¹¹ Al. Ionut Roja, *Emergența organizațiilor virtuale, rezultat al progresului tehnic și tehnologic*, www.agir.ro/buletine/1569.pdf

Din punct de vedere al provocărilor Europei privind economia digitală¹² și implicit a contribuției Comisiei pentru Consiliul European din 24-25 octombrie 2013, se evidențiază faptul că mijloacele de comunicare electronică moderne și serviciile online, inclusiv guvernarea electronică, sunt principalii vectori ai schimbării pentru economiile și societățile noastre, care contribuie la promovarea creșterii și a ocupării forței de muncă, la creșterea productivității, la scăderea cheltuielilor publice, la bunăstarea consumatorilor, oferind noi oportunități de expresie personală. În plus, acestea reprezintă sectoare economice importante, de sine stătătoare. Economia digitală poate ajuta industria europeană să crească, poate furniza infrastructura întreprinderilor de mâine și poate stimula creșterea întreprinderilor nou înființate.

Având în vedere decalajul de dezvoltare economică la nivel de regiuni de dezvoltare, considerăm că o problemă importantă este și asigurarea informațională a regiunilor. Vom putea dezvolta regiunile dacă vom crea rețele naționale și regionale de dezvoltare, organizații virtuale de diferite niveluri și în ramuri diferite de activitate.

4. PERSPECTIVA ORGANIZAȚIEI VIRTUALE

În literatura românească de specialitate, în domeniul economiei digitale și de studiere a problemelor de muncă digitală și muncă virtuală, suntem la început, deși sunt multe lucrări și activități practice care desfășoară aceste activități. Putem remarca lucrarea **Organizația virtuală**, autori Bogdan Ghilic – Micu, Marius Stoica, Editura Economică 2004, din care ne-am propus să redăm unele din momentele esențiale care ne interesează. Globalizarea comerțului și producției face ca activitatea economică să se desfășoare în locurile unde este cea mai profitabilă. Pentru a face față competiției de pe o piață globalizată, organizațiile se concentrează pe un număr relativ mic de competențe centrale și cooperează extensiv cu alte organizații pentru a ține pasul cu dezvoltarea tehnologică sau pentru a-și îmbunătăți eficiența de a obține costuri mici.¹³

Pentru a proiecta și implementa o organizație virtuală sunt necesare trei construcții de bază: 1) rețeaua, care este formată din structuri industriale deja existente, cum ar fi relații între partenerii unei piețe, resurse existente ca rutine și procese deja experimentate; 2) operarea virtuală – procesul de cooperare care combină competențe și resurse pe o perioadă necesară atingerii standardelor; 3) standardele – forța care determină restructurarea organizației.

Construirea modelului integrat de organizație virtuală și organizarea virtuală a muncii. Conceptul de activare a rețelei sugerează că organizațiile membre ale unei organizații virtuale sunt o parte a unei rețele mai mari din care se face o selecție. Acest lucru implică faptul că organizațiile care formează o organizație virtuală la un moment dat se cunosc fie dintr-o cooperare anterioară, fie din discuții pe marginea așteptărilor pe care organizațiile și le puteau realiza.¹⁴ Procesul de selectare a membrilor din rețeaua dinamică pentru a deveni parteneri într-o organizație virtuală începe cu identificarea necesităților clienților. În ceea ce privește *organizarea virtuală a muncii*, aceasta reprezintă cooperarea dintre organizațiile unui subiect din rețeaua dinamică. În timpul formării parteneriatului, sarcinile și responsabilitățile pentru fiecare dintre parteneri, precum și mecanismele de cooperare sunt formulate în detaliu și alocate. Relația dintre parteneri în cadrul organizației virtuale este formalizată. Formatul de cooperare face să apară o operație în care diferite organizații se dezvoltă, produc și desfac împreună pe piață produse și servicii.

Știința internetului¹⁵. Internetul este în același timp piață, concurență, instrument și politică pentru noile forme de muncă și activitate specifică erei digitale: teleeducație, telemedicină, telesocializare, e-guvernare, cibermarketing, e – business, e- comerț și corporații și organizații virtuale. La rândul său corporația virtuală este o rețea temporară, care nu este înființată pentru o perioadă

¹² *Provocările Europei privind economia digitală, Contribuția Comisiei pentru Consiliul European din 24-25 octombrie 2013*

¹³ Bogdan Ghilic – Micu, Marius Stoica, *Organizația virtuală*, Editura Economică, 2004, ISBN 973-709-045-4, Pag. 23

¹⁴ Idem, Pag. 32

¹⁵ Idem, Pag. 37

stabilită, nici nu este o companie open-ended, precum o S.A. sau o alianță strategică. Modelul companiei virtuale asigură companiile individuale cu opțiunea de a continua lucrul lor de zi cu zi în afara implicării în parteneriat. Companiile partenere pot fi implicate în mai multe corporații virtuale simultan. Cooperarea companiilor partenere implică faptul că furnizori, clienți și chiar concurenți își impart reciproc abilitățile, costurile și accesul pe piață. Implicarea determină integrarea lanțului de valori pe orizontală și vertical.

Virtualizarea muncii *Organizația virtuală nu este încă ca formă organizațională dominant. Obținerea unui mare accept din partea organizațiilor tradiționale de a adopta formele de muncă flexibile, la distanță, depinde de dezvoltarea și utilizarea serviciilor electronice. Pentru a elabora corelația organizațiilor clasice cu organizațiile virtuale, pentru a stabili tipul și avantajele și pentru includerea lor într-o categorie anume stabilite cu exactitate obiectivele unui proiect de virtualizare parțială sau integral a muncii într-o organizație.*

Care este perspectiva sistemică asupra muncii virtuale ? Mulți autori au creat o imagine pozitivă a organizației virtuale și au intuit o acceptare rapidă și extinsă a ei. Organizația virtuală poate fi definită ca “o rețea temporară de companii independente – furnizori, clienți și concurenți – unite de tehnologia informației și comunicațiilor pentru a împărtăși abilități, costuri și acces la piața fiecăreia dintre ele”. Publicațiile recente despre organizațiile virtuale sunt mai precaute și mai conștiente de posibilele piedici ridicate de aspectele juridice nesoluționate în multe țări și de neîncrederea în reușita lor. Alte bariere importante în practică sunt diferențele în sistemele de aplicare și lipsa standardelor pentru sistemele informaționale și de comunicare, relevante mai ales la nivel semantic. Această formă organizațională pare să asigure soluții care răspund dinamicii și complexității specific societății informaționale și formelor de muncă flexibile. Cu toate acestea multe publicații și-au concentrat atenția asupra nivelului partenerilor care constituie o organizație virtuală.

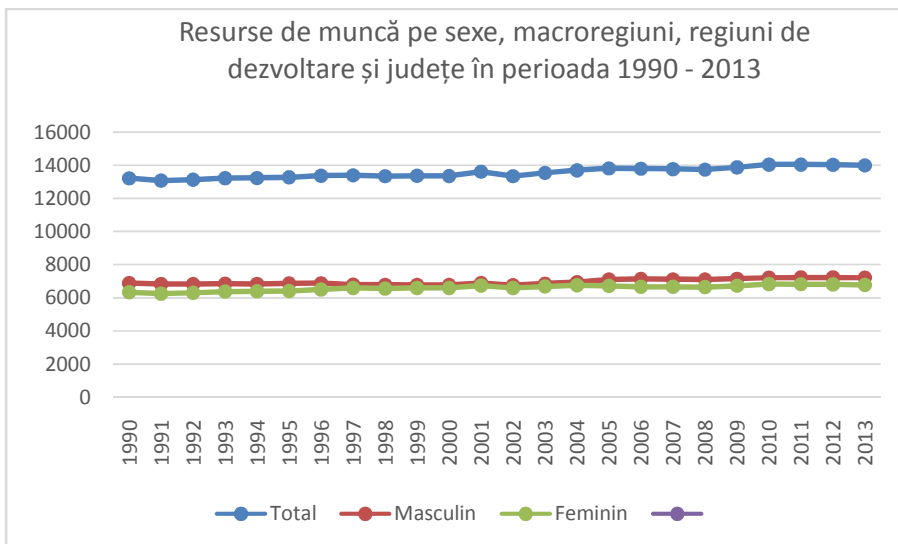
Cum poate fi înțeleasă o organizare virtuală a muncii ? Organizarea virtuală a muncii poate fi înțeleasă și ca o perspectivă care îmbunătățește rețelele de afaceri și le conduce spre un grad înalt de virtualizare (*cu organizația virtuală ca formă extremă*), fiind un element al sistemului denumit rețea de afaceri, care reprezintă elaborarea și conducerea de strategii cooperative și delimitarea strategiilor inovative. Organizațiile de rețea au ca obiective creșterea accesului la informații și îmbunătățirea utilizării informației, ambele fiind esențiale pentru crearea și transfer de cunoștințe.

5. INVESTIȚIILE ȘI SUSȚINEREA FINANCIARĂ - O PROBLEMĂ MAJORĂ ÎN CREAREA LOCURILOR DE MUNCĂ

Analizând potențialul de creare a locurilor de muncă în general, nu neapărat digitale sau virtuale, observăm că o problemă majoră în acest sens o constituie investițiile în crearea locului de muncă și susținerea financiară a mediului rural privind dezvoltarea de noi afaceri și dezvoltarea în general.

În conformitate cu Strategia Națională pentru dezvoltare regională 2014 – 2020 ¹⁶, la nivel regional, pe fundalul scăderii generale a ratei de activitate, s-a constatat, în perioada 2005 – 2010, o tendință de separare a regiunilor din estul și sudul țării față de cele din vest și centru, primele fiind caracterizate de o scădere mai moderată a ratei de activitate, iar cele din urmă de o scădere mai accentuată, tinzându-se spre formarea a două categorii separate de pragul de 65 % rată de activitate, în 2010. Dinamica populației ocupate în perioada 1992 – 2010 în România, pe activitățile economiei naționale, reflectă o scădere a ponderii populației ocupate în industria prelucrătoare (10 p.p), agricultură (4 p.p.) , industria extractivă (2 p.p.), compensată de creșterea de ocupare în comerț (6 p.p.) , construcții, sănătate (2 p.p.) și asistență socială (2 p.p.) , în timp ce celelalte activități au înregistrat creșteri cuprinse între 0 și 2 %. La nivel regional, dinamica ponderii populației ocupate pe activități, evidențiază o serie de specificități regionale, comparativ cu situația înregistrată la nivel național.

¹⁶Strategia Națională pentru dezvoltare regională 2014 – 2020 București 2013 http://www.adrmuntenia.ro/documente/strategia-nationala-dezvoltare-regionala---iulie-2013_sndr2013.pdf

Sursa: prelucrări proprii ale autorilor pe baza datelor INS

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Total	13216.9	13078.2	13136.7	13228.2	13236.5	13275.5	13376.3	13398.2	13343.3	13370.9	13358.4
Masculin	6885	6832.1	6832.6	6848.3	6838.2	6862.2	6877.7	6800.6	6788.3	6775.8	6771.7
Feminin	6331.9	6246.1	6304.1	6379.9	6398.3	6413.3	6498.6	6597.6	6555	6595.1	6586.7

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
13615.5	13342.6	13544	13701.9	13816.9	13801.6	13772.7	13747.4	13875.9	14047.6	14047.7	14033.7	13997.9
6888.2	6755.9	6857.7	6951.6	7098.8	7142.3	7115.4	7103.3	7151.4	7222.7	7233	7233.9	7223.1
6727.3	6586.7	6686.3	6750.3	6718.1	6659.3	6657.3	6644.1	6724.5	6824.9	6814.7	6799.8	6774.8

Sursa

Conform Strategiei Naționale pentru dezvoltare regională 2014 – 2020¹⁷ sursele de finanțare pentru realizarea obiectivelor Strategice conform Planului Național de Dezvoltare, al Programelor operaționale și a planurilor de acțiune sunt:

- Contribuția UE prin instrumente structurale (Fondul European pentru Dezvoltarea Regională, Fondul Social European, Fondul de Coeziune) pentru obiectivul Concurența și obiectivul Cooperare teritorială Europeană și cofinanțarea națională publică (Buget de stat, bugete locale, credite externe, alte surse publice) și private aferente;
- Fondurile alocate de la Bugetul de stat și bugetele locale destinate programelor de investiții pentru dezvoltare, cu obiective similare celor cofinanțate din fonduri comunitare menționate mai sus;

¹⁷ Pag.

- Credite externe pentru investiții din partea instituțiilor financiare internaționale (BEI, BERD, Banca Mondială etc.) precum și alte surse (fonduri suverane, fonduri private cu profit investițional etc.) pentru susținerea unor proiecte naționale.

O analiză de actualitate a incluziunii și excluziunii financiare în România

Investigând cauzele excluziunii financiare și măsurile de combatere aferente, se observă că **Romania¹⁸ este țara cu cel mai înalt grad de excludere financiară din UE. Astfel, la ipotecă - Romania 58 % fata de 47 % în UE, la creditele de consum Romania 53%, UE 34 %, Cardul de credit – Romania 44 %, UE 27 % , Cardul de debit – Romania 35 %, UE 18 %, Contul bancar simplu-Romania 39 %, UE 15 %.** Dintre cauzele excluziunii financiare în România se disting: lipsa actelor de identitate, costuri înalte al serviciilor bancare, la sume mici, lipsa cunoștințelor necesare utilizării, lipsa bunurilor care garantează împrumuturile.

- ✓ **Situația finanțării creditului rural și a sistemului de garantare în agricultură¹⁹** Sectorul agricol din România cât și economia rurală au o accesibilitate mult mai redusă la serviciile financiare oferite de sistemul financiar bancar decât restul economiei. Băncile din România au manifestat o mai mare deschidere pentru finanțarea IMM-urilor și a sectorului agro-alimentar, prioritar - datorită oportunităților oferite de integrarea în Uniunea Europeană, accesarea unui credit rămâne o problemă majoră pentru majoritatea fermierilor și a IMMurilor din spațiul rural. Folosirea pământului și a altor active agricole drept garanții bancare este profund afectată de volatilitatea prețurilor generată de actuala criză economică. Greutățile întâmpinate de beneficiarii PNDR în obținerea creditelor necesare realizării investiției până la rambursarea fondurilor reprezintă una dintre problemele majore identificate în implementarea PNDR 2007-2013. În contextul existenței mecanismelor financiare stabilite prin PNDR 2017-2013 (schemele de garantare derulate prin intermediul FGCR-IFN SA) și a parteneriatului încheiat de FGCR-IFN SA cu 28 de bănci comerciale din sistemul bancar românesc în scopul împărțirii riscului de creditare, unii beneficiari ai fondurilor europene care au încheiat contracte de finanțare din FEADR cu APDRP, nu au reușit să aibă acces la credite pentru demararea proiectelor de investiții.

- ✓ **Oportunitati de finantare a afacerilor din mediul rural pentru romanii ce se intorc din strainatate²⁰**

Un obiectiv declarat al Romaniei in aceasta perioada de criza si in situatia in care se afla agricultura este scaderea migratiei tinerilor din mediul rural (cu precadere a celor foarte bine calificati) catre alte tari din Europa, prin oferire de suport educational, consultanta si prin oferirea de alternative in initierea sau dezvoltarea unei afaceri. In actualul context international al crizei financiare globale, o mare parte a celor care muncesc in prezent in tari precum Italia sau Spania se vor intoarce probabil in tara si se vor reorienta catre mici afaceri, iar majoritatea vor fi probabil din mediul rural. Acesti tineri sunt deja posesorii unor cunostinte si abilitati dobandite in cursul ultimilor ani in tari cu tehnologii si tehnici de productie avansate si cel mai probabil vor incerca sa le transfere/adapteze in beneficiul lor, in tara noastra. În contextul actual, somajul in crestere si lipsa perspectivelor economice pot fi contracarate de afacerile ce se pot initia si dezvolta si care pot fi un ferment al dezvoltarii si, in mod indirect, pot fi generatoare de locuri de munca. Românii care se intorc din strainatate pot investi in mediul rural din Romania in domenii precum:

¹⁸ Eurobarometru, august – septembrie 2010 , Casele de ajutor reciproc – oportunitati pentru includerea financiara in Romania, Mircea Kivu, ICCV, Conferinta Nationala a Economiei Sociale, Economia sociala, o economie pentru toti, 9 Septembrie 2011, Bucuresti

¹⁹ ANALIZA SOCIO-ECONOMICĂ ÎN PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII RURALE 2014-2020

<http://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/programare-2014-2020/analiza-dezvoltarii-rurale-agricultura-iulie-2013.pdf>

²⁰ AA???

- modernizarea exploatațiilor agricole; creșterea valorii economice a pădurilor; creșterea valorii adăugate a produselor agricole și silvice; îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii legate de agricultură și de silvicultură; activitățile non-agricole în mediul rural; crearea și dezvoltarea microintreprinderilor cu scopul de a promova spiritul întreprinzător; încurajarea activităților turistice; serviciile de bază pentru

6. DEZVOLTAREA e-ECONOMIEI – O SOLUȚIE A PROBLEMELOR SOCIO-ECONOMICE ACTUALE

Vom prezenta în continuare elementele cheie din perspectiva dezvoltării e-ECONOMIEI.

Sisteme Informatică pentru Managementul afacerilor(1.Sisteme ERP (Enterprise Resource Planning); 2. Software Design/Productie; 3. Sisteme inteligente pentru afaceri, pentru Managementul Informatiei; 4. Sisteme relatii cu clientii (CRM – Customer Relationship Management); 5. Business intelligence systems. Dimensiunea finantarii acordate 35.000 – 1.000.000 Lei (cca 250.000 Euro). Grant maxim din total eligibil - 70% (60% Bucuresti) pentru microintreprinderi și întreprinderi mici; - 60% (50% Bucuresti) pentru întreprinderile mijlocii

Sisteme de COMERT ELECTRONIC (Sisteme Comert Electronic, Sisteme Licitatii Electronice, Tranzactii electronice securizate, Sisteme informatice de e-Payment, e-Learning pentru IMM). Dimensiunea finantarii acordate 35.000 – 1.640.000 LEI (cca 400.000 EUR). Grant maxim din total eligibil (- 70% (60% Bucuresti) pt microintreprinderi și întreprinderi mici; - 60% (50% Bucuresti) pentru întreprinderile mijlocii; - consultanta 70% pentru toate tipurile de IMM).

Băncile din mediul rural. Nu toate țările au licențiat instituțiile bancare din categoria bancară rural, dar există un număr însemnat de țări care au demonstrat capacitatea de a deservi piețele din mediul rural cu produse financiare de calitate inovatoare. Băncile rurale au demonstrat capacitatea lor de a extinde varietatea și amploarea accesului la servicii financiare în țările care nu sunt capabili de a supraveghea în mod adecvat soliditatea și operațiunile financiare. Instituțiile financiare Nebancare de microfinanțare din mediul rural, pot deveni instituții importante în asigurarea accesului la o gamă largă de servicii financiare non-bancare prin alianțe strategice cu instituțiile bancare autorizate, precum și prin mijlocirea colaborare de organizații de dezvoltare umbrelă.

Dezvoltarea serviciilor bancare electronice²¹ Reducerea timpului aferent unei tranzacții, reducerea costurilor acestora (ca urmare a absenței rețelei teritoriale și a personalului uman implicat), utilizarea personalului în alte activități sunt numai câteva dintre avantajele incontestabile ale utilizării sistemelor electronice. *Rata de penetrare a card-urilor în România este de cca. 28%, în timp ce în Cehia, Polonia sau Ungaria ponderea a depășit 40%. România se situează sub 5% din segmentul de acceptare și emiteră a card-urilor cu cip, în timp ce în Bulgaria nivelul de acceptare este mai ridicat, 37% din tranzacțiile la comercianți fiind acceptate prin POS-uri adaptate pentru tehnologia cipului.* Este neîndoielnic faptul că de regulă clienții sunt atrași cu dobânzi mici și produse bune, nu cu **servicii de e-banking** performante, dar pot fi păstrați cu ajutorul acestora. Pe zi ce trece clienții bancari devin mai exigenți, mai bine documentați, solicitând prestații eficiente, caracterizate prin profesionalism și confidențialitate în același timp.

Deservirea remitențelor a beneficiarilor din mediul rural reprezintă, de asemenea, o oportunitate pentru o instituție de finanțare din mediul rural, în atragerea destinatarului de a deveni un client regulat sau un membru al uniunii rurale, bazate pe credit sau instituție financiară. Metodele și sistemele pentru întreținerea, livrarea remitențelor către un destinatar au fost bine puse la punct de către organizațiile internaționale, cum ar fi WOCCU și alte organizații internaționale, astfel încât alianța de afaceri dintre o uniune de credit locală și remiterea rețelei ar putea fi replicată în alte zone(colțuri) de țară.

²¹ Lect. univ. dr. Andreea ZAMFIR, Abordări moderne ale serviciilor bancare în economia bazată pe cunoștințe, Anul X, Nr. 2, 2007 Economia seria Management <http://www.management.ase.ro/reveconomia/2007-2/13.pdf>

Asistenții Virtual la serviciile financiare²² Cu smartphone și tabletă proprietatea crește repede, băncile răspund cerințelor clienților și oferă mai multe canale de comunicare p. Dincolo de sucursale, bancomate și centre de apel, clienții doresc controlul imediat, direct al banilor lor, și împreună cu un nivel ridicat de serviciu clienți. Un studiu realizat de firma de cercetare on-line pe piața mondială YouGov, relevă că 60 % din consumatori au spus că online banking a devenit factorul cel mai important în relația lor cu banca lor, în ultimii doi ani. De asemenea, studiul evidențiază faptul că de obicei, canalele online livrează numai din punct de vedere funcțional servicii bancare pe măsură, dar aproximativ jumătate dintre clienți, doresc ca băncile să includă aspecte sociale și umane ale acestor servicii - cum ar fi servicii pentru clienți mai personalizate în online banking - și consiliere, toate acestea adaptate la cerințele indivizilor. Același lucru poate fi spus pentru mobile banking, următoarea platformă mare care se află în creștere. Datorită creșterii gradului de utilizare a smartphone-urilor și tarifele mai ieftine de date, cât și conținutul captivant, mai mulți oameni vor începe să utilizeze mobile banking în următorii câțiva ani. Forrester Research¹ consideră că, deși acest lucru nu se va întâmpla peste noapte, beneficiile unice ale serviciului mobile banking, inclusiv simplitatea și rapiditatea lor, va înlocui în cele din urmă on-line banking pentru sarcini bancare utilizate frecvent, inclusiv plata facturilor și relizarea unor transferuri.

7. COMPETENȚE DIGITALE PENTRU LOCURI DE MUNCĂ

Conform părerii unor specialiști în domeniu, *“Educația este un factor crucial care determină progresul social și economic și egalitatea de șanse în societate. Ea capătă o importanță și mai mare în era digitală pentru că asigură învățarea pe toată durata vieții, duce la apariția de noi generații de creatori, cercetători, întreprinzători și permite cetățenilor să joace un rol activ în societatea informațională”*²³

Analizând nivelul competențelor digitale pentru locuri de muncă în Europa, următoarele recomandări sunt esențiale pentru a asigura că Europa are suficiente competențe digitale și competențe de e-leadership. Acestea au fost concepute ca o intrare pentru un itinerariu cuprinzător de acțiuni la nivelul UE și la nivel național, astfel:

- *Lansarea inițiativelor în țările care au rămas în urmă.* Creșterea în activitatea care solicită competențe digitale în Europa în 2013 este încurajatoare - totuși aceasta încă nu se aplică în toate statele membre(40% din statele membre prezintă o activitate solidă de politici, 10 % sunt în curs de obținere, dar 50% încă expun doar niveluri modeste de angajament și trebuie să își accelereze eforturile urgent).
- *Sporirea eforturilor prin angajamentul politicilor pe termen lung.* Experiența sugerează faptul că activitățile care se înglobează în politici naționale coerente pe termen lung - după cum a fost exemplificat de U.K. sau Irlanda - au avut o șansă mai bună de supraviețuire după încheierea finanțării inițiale. Inițiativele conduse doar de indivizi, sau de un număr mic de jucători din industrie pot fi vulnerabile la schimbările înregistrate de strategiile de afaceri.
- *Adaptarea educației și a instruirii în era educațională.* Concluziile Consiliului European din 25 octombrie 2013 impun "un grad mai ridicat de integrare a competențelor digitale în educație, de la cele mai timpurii etape de școlarizare la educația superioară, educația vocațională, instruirea și învățarea continuă." Succesul a fost variabil în eforturile statelor membre⁷ de a actualiza planurile de învățământ și infrastructura TIC în acord cu ritmul rapid al inovației tehnice și nevoile de evoluție ale industriei și societății. În timp ce unele țări au revizuit complet planurile de învățământ pentru a încorpora utilizarea TIC și instruirea media în cadrul tuturor segmentelor ale procesului de învățare, majoritatea statelor membre încă nu au ajuns atât de departe.

²² White Paper, Keeping the personal touch alive in online and mobile banking

<http://www.artificial-solutions.com/wp-content/uploads/protected/wp-virtual-assistants-in-financial-services.pdf>

²³ Ion Gh. Roșca, Bogdan Ghilic-Micu, Marian Stoica, *INFORMATICA, Societatea informațională. E-service, Editura, Economică, ISBN (10)973-709-266-X; ISBN (13) 978-973-709-266-3*, Pag.39

- *Încurajarea profesionalismului și calității.* Datorită faptului că profesia TIC nu este clar definită, alegerile informate de carieră se confruntă cu opacitatea pieței de instruire și de educație TIC. Susținerea în carieră începe să devină disponibilă la nivel național pentru specialiștii TIC pentru a remedia această dificultate, cu programe care asigură informații de piață ajustate la nevoile individuale și recomandări despre ofertele de instruire de pe piață pentru indivizii care caută să fie (re)instruiți în competențe digitale profesionale. Și un număr în creștere de scheme pentru educație și certificare în Europa utilizează sau sunt aliniate îndeaproape cu e-CF, care trebuie să devină un standard european din 2015. Facilitarea mobilității geografice a forței de muncă de-a lungul regiunilor și țărilor poate fi un obiectiv important, în rândul portalurilor de internet, bazelor de date cu cunoștințe și campaniilor de trezire a conștiinței centrate pe utilizatori.
- *Construirea punților pentru toți studenții, absolvenții și angajații.* Prea puțini studenți urmăresc o carieră în știință, tehnologie, inginerie și matematică (STEM), totuși acestea oferă oportunități promițătoare de locuri de muncă și de carieră, indiferent dacă respectivele competențe sunt obținute în cadrul unei universități, în timpul perioadei de calificare la locul de muncă sau a perioadei de instruire vocațională cu perioade de practică.

CONCLUZII

1. Societatea informațională românească se confruntă cu un șir de probleme esențiale, dar se caracterizează și printr-un nivel bun de pregătire a specialiștilor în domeniu.
2. Având în vedere decalajul de dezvoltare economică la nivel de regiuni de dezvoltare, considerăm că o problemă importantă este și asigurarea informațională a regiunilor. Vom putea dezvolta regiunile dacă vom crea rețele naționale și regionale de dezvoltare, organizații virtuale de diferite niveluri și în ramuri diferite de activitate.
3. Accesul populației la informație și la tehnologii informaționale trebuie să fie dezvoltat prin promovarea programelor de educație la toate grupele sociale, și în primul rând grupurile sociale în dificultate (economică, socială, psihologică, sănătate, educație)
4. Organizațiile virtuale vor soluționa multiple probleme de ordin economic și social, prioritar al grupurilor sociale de populație rurală, dar și al agenților economici din sectorul rural.
5. Programele de finanțare rurală vor contribui substanțial la dezvoltarea social-economică la nivel regional și local. Programele de dezvoltare a serviciilor de finanțare rurală trebuie să fie în corelare cu programele de crearea de locuri de muncă
6. Pentru a putea implementa eficient aceste programe competențe digitale pentru locuri de muncă trebuie să fie la un nivel înalt de formare profesională în diverse domenii de activitate.

BIBLIOGRAFIE

1. Accesul populației la tehnologia informațiilor și comunicațiilor în anul 2011, Institutul Național de Statistică, România, ISSN 2067 + 1997 , ISSN – L 2065 - 2844
2. Accesul populației la tehnologia informațiilor și comunicațiilor în anul 2014, Institutul Național de Statistică, România, ISSN 2067 + 1997 , ISSN – L 2065 - 2844
3. Jan van Dijk, Manualul de Internet Politica, Routledge, Londra și New York, 2008
4. Ellen Helsper, Harnessing ICT for social action, a digital volunteering programme (Spain, 25 March 2014) Digital Inclusion in Europe: Evaluating Policy and Practice, Discussion paper Peer Review on digital inclusion, Spain 2014 / * Prepared for the Peer Review in Social Protection and Social Inclusion programme coordinated by OSB Consulting, the Institute for Employment Studies (IES) and Applica, and funded by the European Commission. c OSB Consulting, 2013

5. What is digital labour? What is digital work? DIGITAL LABOR, The Internet as Playground and Factory. Edited by Trebor Scholz, First published 2013 by Routledge 711 Third Avenue, New York, NY 10017 Simultaneously published in the UK
6. Al. Ionut Roja, Emergenta organizatiilor virtuale, rezultat al progresului tehnic si tehnologic, www.agir.ro/buletine/1569.pdf
7. Provocările Europei privind economia digitală, Contribuția Comisiei pentru Consiliul European din 24-25 octombrie 2013
8. Bogdan Ghilic – Micu , Marius Stoica, Organizația virtuală, Editura Economică, 2004, ISBN 973-709-045-4, Pag. 23 , Pag. 32 , Pag. 36 , Pag. 37
9. Lect. univ. dr. Andreea ZAMFIR, Abordări moderne ale serviciilor bancare în economia bazată pe cunoștințe, Anul X, Nr. 2, 2007 Economia seria Management <http://www.management.ase.ro/reveconomia/2007-2/13.pdf>
10. **White Paper**, Keeping the personal touch alive in online and mobile banking <http://www.artificial-solutions.com/wp-content/uploads/protected/wp-virtual-assistants-in-financial-services.pdf>
11. http://eskills-monitor2013.eu/fileadmin/monitor2013/documents/Country_Reports/Brochure/eSkills_Monitor_RO.pdf
12. Ion Gh. Roșca, Bogdan Ghilic-Micu, Marian Stoica, INFORMATICA, Societatea informațională. E-service, Editura, Economică, ISBN (10)973-709-266-X; ISBN (13) 978-973-709-266-3 , Pag.39